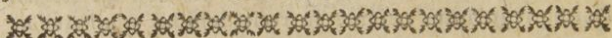

infinitum exhibito, eadem et quantitas et qualitas retineatur, v. c. *quidam homines sunt docti, E quidam non docti siue indocti sunt homines.* vid. DAN. RICHTERI *diff. de Conuersione propositionum*, Hal. 1740.

§. 236. *Supereff aequipollentia propositionum.* Propositiones autem dicuntur *aequipollentes*, quae verbis quidem discrepant, sed sensum eundem habent.

E. gr. *Affectus turbant attentionem: mens nostra turbatur in attendendo ab affectibus*, sunt propositiones aequipollentes. Multa hic operosius a scholasticis sunt tradita, quae tamen recte cum Cel. SYRPIO ad lusus logicorum scholasticorum difficiles, referas. Quae hic sciri merentur, ea in ipsis scholis adducam. Quod reliquum, euoluatur Io. ALBERT. BEROKENKAMP *comment. logica de Affectionibus propositionum relatiuis*, Lemgou. 1743.

CAPITULUM VI.

DE

RATIOCINATIONE ET SYLLOGISMO.

§. 237.

HACTENUS actum est de iudicio et propositione. Cum vero idearum conuenientiam vel separationem non immediate semper perspicere possimus: illud fiat, necesse est, ope alicuius ideae tertiae, cum scilicet ex comparatione duarum idearum cum tertia colligimus, coniungendaene sint, an separandae. Atque ita ex duobus iudiciis, notionem communem habentibus, tertiam elicimus, quod vocant *ratiocinari*.

E. gr. si comparas *Deum* cum ente *indestructibili et simplici*, satis intelligis, *Deum* et *ens indestructibile* posse iungi. Atque ita nunc ratiocinium ita conficies: *O. ens simplex est ens*
inde-

indestructibile. Deus est ens simplex. E. Deus est ens indestructibile. Hic iudicium tuum, Deus est ens indestructibile, derivas ex duobus iudiciis hisce: O. ens simplex est ens indestructibile, Deus est ens simplex. Haec duo iudicia notionem communem habent, scilicet ideam entis simplicis.

§. 238. *Hinc intelligis, ad omne ratiocinium non plures ideas requiri, quam tres, et tria tantum iudicia adesse debere. Demonstr. Cum ratiocinium oriatur ex comparatione duarum idearum cum tertia (§ 237.): perspicuum est, in ratiocinatione non plures conceptus requiri, quam tres. Porro cum omne ratiocinium sit actus mentis, quo ex duobus iudiciis, notionem communem habentibus, tertium elicimus (§ 137.): manifestum est, ad omne ratiocinium non plura requiri, quam tria iudicia.*

§. 239. *Per experientiam deprehendimus, ordinem cogitandi in formandis ratiociniis ita procedere: I. Rem aliquam siue notionem ad genus aliquod vel speciem referimus, atque tum omne illud, quod de genere illo vel specie, ad quam obiectum retulimus, affirmatur, vel negatur, de ipso quoque obiecto, ad genus vel speciem relato, affirmamus, vel negamus. Hic est prior modus cogitandi in faciendis ratiociniis. II. Ordo cogitationum quoque ita instituitur. Cum in obiecto A notas vel characteres animadvertimus, qui definitionem aliquam constituent: tunc obiecto illi A. definitum convenire iudicamus (§. 157.), et cum notas et characteres ab obiecto abesse observamus; tunc obiecto illi A definitum non convenire pronunciamus.*

E. gr. iram referimus ad genus, nimirum affectus. Omne itaque illud, quod de affectu tibi suppeditat memoria vel imaginatio, e. gr. quod affectus turbent attentionem, eadem applicas ratione ad iram, sequentem in modum: O. affectus

BAYM. LOG.

G

turbas

turbat attentionem. O. ira est affectus, E. O. ira turbat attentionem. Hoc ratiocinium ad primum cogitandi modum est conformatum. Exemplum posterioris modi nunc habes: E. gr. in Caio obseruas, ipsum esse tranquillum et lactum in rebus aduersis. Cum vero per imaginationem tibi succurrat, hos characteres esse characteres hominis patientis, infer, Caium esse patientem, sequentem in modum: *Quicumque lactus et tranquillus est in rebus aduersis, ille est patiens. Atqui Caius lactus et tranquillus est in rebus aduersis, E. Caius est patiens.*

§. 240. Omnia itaque ratiocinia affirmatiua nuntur hac positione: *Quidquid de genere vel specie omni praedicari potest, illud etiam praedicatur de quouis sub illo genere vel specie comprehenso. Item: Cai competit definitio, illi quoque conuenit definitum.*

Atque his propositionibus absoluitur peruulgatum illud DICTVM DE OMNI, quod recte pro fundamento ratiociniorum affirmatiuorum habetur.

§. 241. Si negatiue ratiocinamur, tunc cogitationes nostras ad hanc regulam conformamus: *Quidquid ab genere vel specie omni remouetur, vel negatur, illud quoque de quouis sub illo genere vel sub illa specie contento negatur. Item: Cui non conuenit definitio, illi quoque non conuenit definitum.*

His comprehenditur DICTVM DE NULLO, quod adeo recte fundamentum ratiociniorum negatiuorum esse creditur.

§. 242. Ratiocinio, tamquam actu mentis interno, responderet *sylogismus*, tamquam actus externus, qui ideo vocatur *oratio*, ratiocinia mentis declarans, siue, *sylogismus* est ratiocinium verbis expressum.

Vocabula *συλλογισμὸν* et *συλλογισμοῦ*, ex scholis arithmeti-
corum ad logicos transferunt. Quemadmodum eaim arithmeti-
cus ex datis duabus quantitibus cognitis tertiam incogni-
tam elicit; ita intellectus, quoties ratiocinatur, ex compara-
tione duarum idearum cum tertia colligit, num illae com-
ponen-

ponendae sint, an seiungendae? sunt verba HEINECCII in *Element. Log.* §. 77.

§. 243. Ex quo patet: 1) Quemadmodum idea et terminus, iudicium et propositio, differunt, ita quoque differre ratiocinium et syllogismum. 2) Cum, quidquid valet de definitione, valeat quoque de definito (§. 157.): perspicuum est, quidquid demonstrari potest de ratiociniis, idem quoque valere de syllogismis.

§. 244. *Omnis itaque syllogismus tot constare debet terminis atque propositionibus, quot ratiocinium notionibus atque iudiciis constat. Demonstr.* Cum syllogismus sit ratiocinium verbis expressum (§. 242.): consequens est, ut, quot ratiocinium notionibus et iudiciis constat, tot debeat syllogismus complecti notiones, et iudicia verbis expressa. Notio, verbis expressa, dicitur terminus (§. 123.), et iudicium verbis expressum, dicitur propositio (§. 185.). E. quot ratiocinium notionibus et iudiciis constat, tot debet syllogismus terminis et propositionibus constare.

§. 245. *Syllogismus nec plures, nec pauciores debet continere terminos, quam tres. Demonstr.* Cum syllogismus tot constet terminis, quot ratiocinium ideis, siue notionibus (§. 244.); ad ratiocinium autem tantum tres requirantur ideae, siue notiones (§. 238.): manifestum est, syllogismum nec plures, nec pauciores debere continere terminos, quam tres.

ROETENBECCIUS in Logica hanc in rem ita pronunciat: in omni syllogismo est aliquid, 1) *de quo*, 2) *quod*, 3) *ex quo*, discurretur. Hinc tres etiam oriuntur termini. Cel. quidem RVDIGERUS ratiocinationem per quatuor terminos tamquam novum quid, inventam a se esse putat, *in sensu veri et falsi*, p. 341. Sed monstrabimus coram, si duo adfuerint medii

termini, tunc non adesse vnicum, sed plures syllogismos. Termini autem sunt 1) praedicatum conclusionis, 2) subiectum conclusionis, 3) terminus aliquis communis, qui exprimit ideam illam tertiam, cum quo subiectum et praedicatum conclusionis comparatur.

§. 246. Subiectum conclusionis dicitur *terminus minor*, et praedicatum conclusionis dicitur *terminus maior*. Terminus autem tertius, cuius ope conclusionis praedicatum cum subiecto conclusionis connectitur, dicitur *terminus medius*.

Praedicatum autem conclusionis ideo vocatur *terminus maior*, quia praedicatum plerumque est maioris extensionis et latitudinis, quam subiectum. Subiectum autem conclusionis dicitur ideo *terminus minor*, quia subiectum est minoris extensionis et latitudinis, quam praedicatum. Terminus autem medius dicitur *medius*, quia nexum constituit subiecti et praedicati conclusionis, adeoque hoc mediante, conclusionis subiectum cum praedicato combinatur. Praedicatum et subiectum conclusionis dicuntur quoque termini extremi, e. gr. sumas hunc syllogismum: *O. affectus turbat attentionem, O. ira est affectus, E. omnis ira turbat attentionem*, tunc terminus minor est *ira*, *ira* enim est subiectum conclusionis, terminus maior est, *turbat attentionem*, quia est praedicatum conclusionis; terminus medius est *affectus*, quia mediante idea *affectus*, praedicatum hoc potius, quam aliud, tribuitur *irae*, adeoque rationem hic terminus in se continet, cur de *ira* praedicem, quod *turbet attentionem*. Hos tres terminos dicunt esse *materiam syllogismi remotam*, quia omnis syllogismus componitur ex propositionibus, tamquam ex sua materia, omnes autem propositiones componuntur ex terminis, hinc terminos *principia materialia remota syllogismorum* dicimus. Haecenus de terminis.

§. 247. *Omnis syllogismus tribus constare debet propositionibus. Demonstr.* Tot syllogismus propositionibus constare debet, quot ratiocinium iudicii (§. 244.). Cum vero omne ratiocinium constare debeat tribus iudiciis (238.): oppido patet, syllogismum tribus quoque propositionibus constare debere.

§. 248.

§. 248. Prima harum propositionum dicitur maior, secunda minor, tertia conclusio. De singulis sigillatim.

§. 249. Maior propositio dicitur illa syllogismi propositio, in qua terminus maior, siue praedicatum conclusionis (§.246.), combinatur cum termino medio.

Dicitur haec propositio a CICERONE *propositio κατ' ἐξοχὴν*.

§. 250. *Propositio minor* est, in qua terminus minor, siue subiectum conclusionis, combinatur cum medio termino.

Dicitur alias haec propositio minor, *assumptio*, itemque *assumptum*.

§. 251. Maior et minor propositio, coniunctim sumtae, vocantur *praemissae*.

Dicuntur autem ideo praemissae, quia conclusioni praemittuntur. Alias nominantur *sumtiones*, *sumta*.

§. 252. *Conclusio* dicitur illa syllogismi propositio, quae ex combinatione terminorum, in praemissis syllogismi diuerforum, formatur.

E. gr. in hoc syllogismo: *Omne vitium animi tranquillitatem turbat, Avaritia est vitium, E avaritia animi tranquillitatem turbat*: Propositio maior est: *Omne vitium animi tranquillitatem turbat*. Propositio minor est: *Avaritia est vitium*. Conclusio est: *Avaritia animi tranquillitatem turbat*.

§. 253. *Figura* syllogismorum est dispositio medii termini cum duobus terminis conclusionis.

§. 254. Quot itaque modis medius terminus cum subiecto et praedicato conclusionis in praemissis potest disponi: tot habes syllogismi figuras.

§. 255. Constat ex combinationis doctrina, tres quantitates, quarum media bis sumi debet, non posse

nisi quadruplicem combinationis ordinem, praestare. In syllogismo igitur, in quo tres termini occurrunt (§. 245.), et quorum medius bis sumi debet in praemissis (§. 254.), non possunt esse, nisi quatuor combinationes medii termini cum extremis.

Patebit hoc vberius ex schemate sequenti, vbi S indicat subiectum conclusionis, siue terminum minorem, P significat praedicatum conclusionis, siue terminum maiorem, M innuit terminum medium.

1. fig.	2. fig.	3. fig.	4. fig.
M P	P M	M P	P M
S M	S M	M S	M S

Quintam transpositionem litterae M semel cum P et semel cum S non erues.

§. 256. *Quatuor tantum syllogismi figurae sunt possibiles.* Demonstr. Quot modis medius terminus cum subiecto et praedicato conclusionis in praemissis potest disponi; tot habes syllogismi figuras, siue, tot figurae sunt possibiles (§. 254.). Iam vero quatuor tantum modis medius terminus cum subiecto et praedicato conclusionis, siue extremis, potest disponi (§. 255.). E. quatuor tantum figurae syllogisticae sunt possibiles.

De singulis itaque figuris speciatim nunc acri sumus.

§. 257. *Figura prima* est, vbi medius terminus in maiori propositione subiectum et in minori propositione est praedicatum, conf. schema (§. 255.) allegatum.

E. gr. Omne ens cogitans est spiritus, Anima humana est cogitans, E. Anima humana est spiritus. Hic medius terminus, ens cogitans, est in propositione maiori subiectum, et in minori praedicatum.

§. 258. *Secunda figura* est, vbi medius terminus in maiori et minori propositione est praedicatum.

E. gr.

E. gr. O. animal viuit et sentit, N. lapis viuit et sentit,
E. N. lapis est animal.

§. 259. Tertia figura est in qua terminus communis siue medius in maiori et minori propositione est subiectum.

E. gr. O. animal viuit et sentit, O. animal est substantia,
E. qu. substantia viuit et sentit.

§. 260. Quarta figura est, vbi medius terminus in maiori propositione est praedicatum, in minori subiectum.

E. O. animal viuit et sentit, O. quod viuit et sentit, est substantia, E. quaedam substantia est animal.

§. 261. Explicatis hactenus figuris syllogismorum, nunc ad eorum leges siue regulas explicandas nos accingimus, quarum alias deprehendimus esse eiusmodi, vt ad omnes syllogismos, cuiuscumque demum figurae sint, pertineant, aliae vero tantum ad syllogismos huius illiusque figurae spectent. Illae sunt *generales*, hae vocantur *speciales*.

§. 262. Inter generales regulas referimus primo loco: *Syllogismus non debet plures habere terminos, quam tres.*

Hanc propositionem iam demonstrauius §. 245. Quia vero quatuor termini non *explicite* semper adsunt, sed variis rectisque modis irrepere solent, hos quidem modos, quibus quatuor termini syllogismum ingredi soleant, sigillatim perensebimus. 1) Quatuor termini adsunt, si *aequiuocatio* (§. 136.) in terminis locum habuerit. E. gr. *Omnis spiritus est intellectu et voluntate praeditus, Spiritus vini est spiritus, E. spiritus vini est intellectu et voluntate praeditus.* 2) Quatuor termini irrepere solent, per *suppositionis mutationem*. E. gr. *Omne ens est generis neutrius, Femina est ens, E. femina est generis neutrius.* Hic in prima propositione terminus *ens* supponitur *materialiter*, in altera vero *formaliter*, (Conf. §. 146. in annotat. 3) Quatuor

tuor termini ingrediuntur syllogismum per confusionem termini abstracti cum concreto. (§. 146. in annot.) E. gr. *Omnis iustitia est habitus, Caius est iustus, E. Caius est habitus.* Plura hanc in rem adieremus in praelectionibus.

§. 263. *Regularum generalium altera haec est. Medius terminus nunquam debet ingredi conclusionem. Demonstr.* Medius terminus est ille terminus, qui continet rationem in se, cur praedicatum in conclusione cum subiecto vel copuletur, vel non (§. 246.), adeoque est causa efficiens conclusionis (*per defin. caus.*) Cum vero causa efficiens non ingrediatur constitutionem effectus (*per princ. Ontol.*): patet, medium terminum non ingredi debere conclusionem. Potest haec regula ita quoque demonstrari. Medius terminus est terminus communis praemissarum (*per def.*) Conclusio vero est combinatio terminorum a praemissis diuersorum (§. 252.). E. medius terminus conclusionem non ingredi debet.

E. gr. *O. bonus miles est homo, Caius est bonus miles, E. Caius est bonus homo.* In hoc syllogismo medius terminus ex parte ingreditur conclusionem.

§. 264. *Ex puris particularibus nihil sequitur. Demonstr.* Cum omnes syllogismi nitantur dicto de Omni et Nullo (§. 240.), vi autem dicti de Omni et Nullo de nonnullis affirmetur vel negetur, quod de omni genere vel specie affirmatur vel negatur (§. 240 241.): consequens est, vt, si conclusio est particularis, vna praemissarum sit vniuersalis. Vt adeo ex puris particularibus nihil sequi constet.

Non valet consequentia in hoc syllogismo: *Qu. homo est pius, Qu. homo est impius, E. qu. impius est pius.*

§. 265. *Ex puris negantibus nihil sequitur. Demonstr.* Syllogismus, in quo purae negatiuae adhiben-

rum, peccat contra dictum de Nullo. Vi enim huius dicti ita concludendum est: Non competit omni: E, etiam huic non competit (§. 241.). Ut vero demones, remoueri siue negari aliquid de hoc individuo vel hac specie, quia idem remouetur de genere; requiritur, vt ostendas, hoc individuum, siue hanc speciem, sub specie, vel genere, contineri, adeoque affirmatiua vna praemissarum esse debet. Quo ipso intelligitur, *ex puris negatiuis nihil sequi.*

E. gr. non valet, si ita argumentaris: *N. impius saluatur, N. pius est impius, E. N. pius saluatur.*

§. 266. *Non sit plus vel minus in conclusione, quam fuit in praemissis. Demonstr.* Ponamus plus esse in conclusione, quam fuit in praemissis; tunc noua aliqua determinatio vel ad subiectum, vel ad praedicatum conclusionis accedet, quae non adfuit in praemissis, adeoque subiectum vel praedicatum conclusionis alium acquireret significatum, quam habuit in praemissis, sicque ex immutato sensu terminorum quatuor exorientur termini. Cum vero in syllogismo non debeant esse plures termini, quam tres (§. 245.): consequens est, vt in conclusione non debeat plus esse, quam fuit in praemissis. Porro cum fuerit in conclusione minus, quam fuit in praemissis; tunc determinatio aliqua vel subiecti vel praedicati, quae adfuit in praemissis, in conclusione omitetur. Ex quo iridem alius terminorum sensus emergit, adeoque quatuor hinc oriuntur termini. Cum vero quatuor terminos adesse debere, negetur (§. 245.): sequitur, vt non minus adesse debeat in conclusione, quam fuit in praemissis.

E. gr. *Qui mundum contemnit, iniurias patitur. Qui Christum sequitur, mundum contemnit, E. qui Christum sequitur, in aeternum iniurias patitur.*

§. 267. *Pars debilior* praemissarum dicitur praemissa particularis et negatiua.

§. 268. *Conclusio sequi debet partem debiliorem, i. e. si vna praemissa fuerit vel particularis, vel negatiua, tunc conclusio quoque debet esse particularis, vel negatiua.* *Demonstr.* Ponamus enim, conclusionem esse vniuersalem, quum vna praemissa fuerit particularis, tunc plus erit in conclusione, quam est in praemissis. Propositio enim vniuersalis plus semper continet, quam propositio particularis. Cum vero non debeat esse plus in conclusione, quam fuit in praemissis (§. 266.); perspicuum est, conclusionem non debere esse vniuersalem, sed particularem, cum vna praemissarum fuerit particularis. Praemissa particularis dicitur *pars debilior* praemissarum (§. 267.). E conclusio sequi debet partem suam debiliorem. Porro ponamus, conclusionem esse affirmatiuam, si vna praemissarum fuerit negatiua, tunc eiusmodi argumentandi ratio erit contra Dictum de Nullo. Vi enim Dicti de Nullo negandum est de quibusdam, quod de omni negatur (§. 241.) Requirit itaque Dictum de Nullo 1) propositionem, qua B negatur de A, quae est maior propositio adeoque negatiua: 2) requirit propositionem, qua ostenditur, seu affirmatur, C contineri seu comprehendi sub A, quae est minor propositio, adeoque affirmatiua; 3) postulat propositionem, qua negatur C de A, quae est conclusio, adeoque negatiua. Ut adeo videas, conclusionem debere esse negatiuam, si vna praemissarum fuerit negatiua, atque ita, conclusionem sequi semper partem debiliorem, hinc intelligitur.

Hae sunt regulae generaliores syllogismorum, quae omnibus syllogismis cuiuscumque figurae sunt communes. Nunc
ad

ad speciales easque primae figurae regulas explicandas et demonstrandas accedamus.

§. 269. *In prima figura maior propositio semper debet esse vniuersalis. Demonstr.* Vi dicti de Omni ita semper argumentandum. Quodcumque valet de omni, valet quoque de singulis, adeoque a genere ad speciem determinatam concludere debemus (§ 240.). Si vero maior propositio non est vniuersalis, tunc non a genere ad speciem, siue, a propositione subalternante ad subalternatam concludimus. Adeoque eiusmodi syllogismus non quadrat ad Dictum de Omni. Ponamus, maiorem propositionem esse particularem, tunc conclusio quoque debet esse particularis, quia conclusio sequi debet partem suam debiliorem (§. 268.). Iam vero si conclusio est particularis, minor quoque propositio deberet esse particularis, conclusio enim et minor propositio habent idem subiectum. Eodem itaque modo, quo subiectum in conclusione cum suo praedicato connectitur, debet quoque in minori propositione connecti; alias significatus et sensus terminorum immutaretur, adeoque quatuor inde exurgerent termini, quod est contra §. 245. Sic haberes puras particulares. Cum vero ex puris particularibus nihil sequatur (§. 264.), minor propositio, si maior fuerit particularis, non potest esse particularis, sed debet vniuersalis esse. E. si maior propositio in prima figura esset particularis, tunc minor propositio deberet esse particularis et vniuersalis simul. Particularis deberet esse, quia subiectum in minori propositione eodem modo cum praedicato connecti debet, quo subiectum in conclusione cum suo praedicato coniungitur. Vniuersalis deberet esse, quia ex puris particularibus nihil sequitur. Cum

vero

vero impossibile et absurdum sit, aliquam propositionem simul esse vniuersalem et particularem; absonum quoque est, propositionem maiorem esse particularem.

E. gr. Non valet consequentia, si ita argumentaris. *Quoddam ens est corpus. O. spiritus est ens. E. qu. spiritus est corpus.*

§. 270. *Propositio minor in prima figura non debet esse negatiua, sed affirmatiua. Demonstr.* Dicitur enim de Nullo requirit, vt, quod negatur de genere A in propositione maiori, idem negatur de specie C in conclusione (§. 241.). Cum vero in conclusione non possis de specie C negare id, quod in maiori propositione de genere A negasti, nisi ostenderis, affirmatiue in minori propositione speciem C contineri seu comprehendi sub genere A: manifestum est, minorem propositionem, vi dicti de Nullo, debere esse affirmatiuam.

Hinc non valet consequentia, si ita argumentari velis: *Quicquid sui sibi conscius est, illud existit, Atqui hic mundus non est sui sibi conscius, E hic mundus non existit.*

§. 171. *Cum conclusio in prima figura vniuersaliter affirmat, tum utraque praemissarum vniuersaliter affirmans esse debet. Demonstr.* Fac enim, conclusionem esse vniuersaliter affirmantem, nec vtramque praemissarum esse vniuersaliter affirmantem; tunc aut maior propositio non erit vniuersaliter affirmans, aut minor, aut vtraque simul. Si maior propositio non est vniuersaliter affirmans; debet esse particulariter affirmans. Cum vero demonstratum sit, maiorem propositionem non posse esse particularem (§. 269.); relinquatur id, vt debeat esse vniuersalis. Minor propositio quoque non potest esse particularis. Si enim haec fuerit particularis; tunc conclusio quoque debet esse particula-

ricularis, (quia sequitur partem debiliorem (§. 268.) quod est contra hypothefin. Neque vtraque praemissarum potest simul esse particularis, quia sic conclusio deberet quoque esse particularis, quod rursus est contra hypothefin. Vt taceam, ex puris particularibus nihil sequi (§. 264.). Relinquitur itaque id, vt, si conclusio fuerit vniuersalis, praemissarum vtraque debeat esse vniuersalis.

§. 272. *Quoties in prima figura conclusio fuerit vniuersaliter negans, maior propositio debet esse vniuersaliter negans, minor vero vniuersaliter affirmans. Demonstr.* Cum maior propositio in prima figura non possit esse particularis (§. 269.); debet esse vniuersalis. Si vero maior propositio debet esse vniuersalis, tunc erit aut affirmans, aut negans. Fac, esse eandem affirmantem, tunc, quia minor propositio in prima figura quoque esse debet affirmans (§. 270.), conclusio non potest esse negatiua, sed erit affirmans: quod vero cum hypothefi pugnat. E. si conclusio erit vniuersaliter negans, maior quoque debet esse vniuersaliter negans. Quod autem propositio debeat esse vniuersaliter affirmans, cum conclusio fuerit vniuersaliter negans, ita probamus. Minorem debere esse in prima figura affirmantem, probauimus (§. 270.). Si itaque est affirmans, tunc aut vniuersaliter affirmat, aut particulariter. Fac, minorem propositionem particulariter affirmare, tunc conclusio quoque debet esse particularis, quia conclusio et minor propositio vnum idemque subiectum habent, quod eodem modo in minori propositione combinari debet cum suo praedicato, quo connexum est in conclusione cum praedicato. Cum vero conclusionem hic assumamus vniuersaliter negantem, non potest esse

esse particularis, adeoque minor propositio, si conclusio fuerit vniuersaliter negans, debet esse vniuersaliter affirmans.

§. 273. *Cum in prima figura conclusionem particularem eamque affirmantem habueris, tunc maior propositio debet esse vniuersalis, et quidem affirmans, minor vero affirmet particulariter. Demonstr.* In prima figura minor propositio et conclusio vno eodemque subiecto gaudent, adeoque minor propositio et conclusio eandem habent quantitatem; alias diuersimode idem subiectum, siue idem terminus acciperetur. Ex qua diuersa acceptione quum oriantur quatuor termini, quod est contra §. 245. intelligitur, in prima figura debere esse minorem propositionem particularem, cum fuerit conclusio particularis. Porro cum minor semper debeat esse in prima figura affirmans (§. 270.); consequens est, vt, si conclusio est particulariter affirmans, minor quoque particulariter affirmans esse debeat. Atque in hoc casu maior debet esse vniuersalis. Fac enim, esse eam particularem; tunc habebis puras particulares, ex quibus nihil sequitur (§. 264.). Fac porro, esse eam negatiuam, tunc conclusio quoque erit negatiua, quia conclusio sequitur partem debiliorem (§. 268.); quod est contra hypothesin. E. cum conclusio est particulariter affirmans, tunc maior propositio debet esse vniuersalis affirmans.

§. 274. *Quoties in prima figura conclusio fuerit particularis et quidem negatiua, toties maior propositio debet esse negatiua, et quidem vniuersaliter, et minor propositio debet esse particulariter affirmans. Demonstr.* Si conclusio negat, vna ex praemissis quoque debet esse negans

gans

gans (§. 273.) Cum vero in prima figura minor propositio debeat esse affirmans (§. 270.); perspicuum est, si conclusio est negatiua, maiorem propositionem debere esse negatiuam. Porro si conclusio est particulariter negans; tum minor quoque propositio debet esse particularis, quia minor et conclusio idem habent subiectum, adeoque etiam eandem habere debent quantitatem. Si vero minor est particularis, debet esse particulariter affirmans (§. 270.) Ergo, si conclusio est particulariter negans, minor debet esse particulariter affirmans. Et quia maior debet esse negatiua (*per demonstrat.*), ex puris autem particularibus nihil sequitur (§. 264.); relinquatur, ut maior propositio, si conclusio fuerit, particularis negans, sit vniuersaliter negatiua.

§. 275. Pergimus nunc ad regulas secundae figurae. In secunda figura maior propositio semper debet esse vniuersalis. Ratio huius regulae eadem est, quam dedimus (§. 269.) vbi demonstrauius, propositionem maiorem in prima figura semper debere esse vniuersalem.

E. gr. non sequitur, si in secunda figura ita argumentatus fueris: *Qu. substantia est spiritus, N. corpus est spiritus, E. Quoddam corpus non est substantia.*

§. 276. In secunda figura conclusio semper debet esse negatiua. *Demonstr.* Cum semper in secunda figura altera praemissarum deprehendatur esse negatiua, conclusio autem sequi debet partem suam debiliorem (§. 268.): consequens est, ut conclusio quoque in secunda figura debeat esse negatiua. Propositio enim negatiua refertur ad partem debiliorem praemissarum.

§. 277. *In tertia denique figura minor semper sit affirmans.*

Rationem huius regulæ iam dedimus §. 270. ubi demonstrauimus, in prima figura minorem propositionem debere esse affirmatiuam.

§. 278. *In tertia figura conclusio semper sit particularis. Demonstr.* Cum in tertia figura vnam præmissarum semper deprehendamus particularem, particularis autem propositio referatur ad partem debiliorem præmissarum (§. 267.), et conclusio imitari debeat partem suam debiliorem (§. 268.): sequitur, ut conclusio in tertia figura debeat semper esse particularis.

§. 279. Hactenus de figuris syllogismorum regulisque singularum figurarum. Quia vero deprehendimus, propositiones in qualibet figura secundum quantitatem et qualitatem alia aliaue ratione disponi, simulque comperimus, nouas hinc oriri syllogismorum species, ex diuersa trium propositionum dispositione oriundas, paucis perspiciemus.

§. 280. Nouae autem hae syllogismorum species, sub certa figura tamquam sub genere comprehensae, dicuntur *modi syllogismorum*, ut adeo modum definiamus per dispositionem trium propositionum secundum has quatuor differentias, A, E, I, O.

Hae quatuor vocales, quae diuersitatem propositionum ratione quantitatis et qualitatis indicant, possunt in tribus propositionibus multiplici ratione transponi, quod ostendit LEIBNITIVS de *Arte combinator. Probl. II. n. 15. p. 13.* Sexaginta quatuor harum vocalium in tribus positionibus transpositiones esse possibiles, commonstrat HANSCHEVS, item CROSA in *Log. 542.* Tot itaque etiam modi sunt possibiles, ex quibus aliqui tantum sunt, qui regulis syllogisticis conformes sunt, et qui

qui adeo in syllogismis legitimis adhiberi possunt. Modi itaque legitimi, et qui concludunt, ab illegitimis distinguuntur per regulas, in antecedentibus §§. demonstratas. Aristotelici vocabulis quibusdam illos modos expresserunt, in quibus vocales quantitatem et qualitatem propositionum significant, litterae autem consonae ideo sunt adiectae, vt memoriae consuleretur. Inveniunt praeterea hae voces nobis in eo, vt statim possimus intelligere, quot modis praemissae ratione quantitatis et qualitatis variari possint.

§. 281. Scholasticorum nomina, quibus modos et varias species syllogismorum expresserunt, sequentibus versiculis comprehenduntur.

PRIMAE FIGURAE MODI.

BARBARA, CEIARENT, *primae*, DARII FERIOQUE.

MODI SECUNDAE FIGURAE.

CEFARE, CAM ECTES, (CACTENEN,) FESLONO, BAROCO, FACONONO, *secundae*.

MODI TERTIAE FIGURAE.

Tertia, grande sonans, recitat: DARAPTI, FELAPTON,

adiungens DISAMIS, DATISI, BOCARD, (DOCAMBRO) FERISON.

CALEMES, (CACTENEN,) BAMALLP, DIMATIS, FESAPO, FRESILO.

§. 282. Singulorum modorum exempla subiungemus, ne quid tibi obscurum maneat.

FIGURAE I.

BAR *Omnis affectus turbat attentionem,*

BA *Omnis ira est affectus,*

BAVM, LOG.

H

RA

- rA *E. Omnis ira turbat attentionem.*
 cE *N. ens simplex habet figuram,*
 lA *O. anima humana est ens simplex,*
 rEnt *E. N. anima humana habet figuram.*
 dA *O. virtute praeditus est felix,*
 rI *Qu. homo est virtute praeditus,*
 I *E. Qu. homo est felix.*
 fE *N. impius saluatur,*
 rI *Qu. homo est pius,*
 O *E. Qu. homo non saluatur.*

SECUNDAE FIGURAE.

- cEf *N. virtus animi tranquillitatem turbat,*
 Ar *O. invidia animi tranquillitatem turbat,*
 E *E. N. invidia est virtus.*
 cAm *O. philosophus existentiam Dei credit,*
 Es *N. Atheus existentiam Dei credit,*
 trEs *E. N. Atheus est philosophus.*
 fEs *N. philosophus impugnat existentiam Dei,*
 rI *Qu. homo impugnat existentiam Dei,*
 nO *E. Qu. homo non est philosophus.*
 bAr *O. philosophus providentiam Dei concedit,*
 Oc *Qu. homo providentiam Dei non concedit,*
 O *E. Qu. homo non est philosophus.*

FIGURAE TERTIAE.

- dAr *O. pius saluatur,*
 Ap *O. pius est homo,*
 rI *E. Qu. homo saluatur.*
 fEl *N. vitium animi tranquillitatem promouet,*
 Ap *O. vitium inest homini.*

tOn *E. quoddam, quod inest homini, animi tranquillitatem non promouet.*

dIs *Quoddam vitium corpus nostrum destruit,*
Am *Omne vitium tranquillitatem turbat,*

Is *E. quoddam, quod tranquillitatem animi turbat, destruit corpus nostrum.*

dAt *O. affectus est appetitus, vel auersatio,*

Is *Qu. affectus est in se malus,*

I *E. quoddam, quod in se malum est, est appetitus, vel auersatio.*

bOc *Quidam affectus non est bonus,*

Ar *O. affectus est appetitus,*

dO *E. quidam appetitus non est bonus.*

fEr *N. vitium felicitatem nostram promouet,*

Is *Quoddam vitium est dulce,*

On. *E. quoddam dulce non promouet felicitatem nostram.*

Non opus est, vt modos quartae figurae speciatim per-
ceuseamus. Rarius enim occurrunt syllogismi quartae figu-
rae, neque modi, qui a quibusdam hic commemorantur,
videntur multum nobis adferre vtilitatis, memoriae licet
eisdem imprefferimus. Ceterum, vt submonuimus iam
iam, modi recensiti ideo sunt nobis familiares reddendi,
vt, quomodo a legitimis illegitimi syllogismi distingui de-
beant, eo facilius peripiciamus. Si felicitet vocales adfuerint,
quae nulli modorum recensitorum respondeant, tum, syllo-
gismum non quadrare ad modum, colligimus.

§. 283. *Ex his nunc vides, primam figuram omni-
bus conclusionibus, cuiuscumque sint qualitatis aut quanti-
tatis, inferendis sufficere. Demonstr.* Cum conclusio sit
propositio illa syllogismi, quae ex combinatione
terminorum, in praemissis syllogismi diuerforam,
fermatur (§. 252.), omnis autem propositio sit vel

vniuersaliter affirmans, vel vniuersaliter negans, vel particulariter affirmans, vel particulariter negans (§ 218.); consequens est, vt conclusio quoque sit vel vniuersaliter affirmans, vel vniuersaliter negans, vel particulariter affirmans, vel particulariter negans. In quacumque itaque figura conclusiones vniuersaliter affirmantes, et vniuersaliter negantes, item particulariter affirmantes et particulariter negantes inferri possunt, illa figura conclusionibus cuiusque quantitatis, et qualitatis inferendis sufficit. Atqui in prima figura inferuntur conclusiones vniuersaliter affirmatiuae, id quod modus *barbara* indicat; item vniuersaliter negatiuae, id quod perspicis ex modo *celarent*; item particulariter affirmatiuae, quod modus *darii* ostendit; et denique particulariter negatiuae, quod modus *ferio* innuit. E. prima figura conclusionibus cuiusque qualitatis et quantitatis inferendis sufficit.

§. 284. *Ex his intelligitur, recte primam figuram pro perfectissima haberi et ceteris omnibus multum praestare. Demonstr.* Cum in prima figura conclusiones cuiusque quantitatis et qualitatis inferantur (§. 233.); illa autem figura merito pro optima et perfectissima habeatur, in qua omnis generis conclusiones probari possunt; dubitari non potest, primam figuram recte pro perfectissima haberi. Porro cum in reliquis figuris non omnis generis conclusiones probari et inferri queant; in secunda enim figura conclusiones tantum adsunt negatiuae (§. 276.), et in tertia tantum particulares conclusiones habes (§. 278.) facile patet, primam figuram ceteris multum praestare.

Hinc est, vt 1) nonnulli Logicorum contenti sint tantum prima figura, quia haec est simplicissima et naturalissima, et dictum

Etum de Omni et Nullo directe sequitur. Hinc est, vt 2) syllogismos ceterarum figurarum commodissime reduci posse ad syllogismos primae figurae, qiant. Est autem *reductio syllogismorum* illa transformandi syllogismos methodus, qua syllogismi secundae, tertiae et quartae figurae in syllogismos, primae figurae commutantur, et per figurae primae consequentias dicto de Omni et Nullo conformantur. E. gr. *fumas hunc syllogismum secundae figurae. N. inuidus tranquillitatem animi promouet, O. virtute praeditus tranquillitatem animi promouet, E. N. virtute praeditus est inuidus.* In hoc syllogismo, vt vides, est medius terminus praedicatum in vtraque praemissarum, adeoque syllogismus secundae figurae. Hunc si conuertimus et reducimus ad syllogismum primae figurae, tunc sequens syllogismus primae figurae prodibit: *N. qui tranquillitatem animi promouet, est inuidus, O. virtute praeditus tranquillitatem animi promouet. E. N. virtute praeditus est inuidus.* Plura de reductione syllogismorum adferemus in ipsis nostris praelectionibus, eaque, quae de variis modis syllogismos reducendi copiosius tradiderunt veteres, fidelissime et perspicue explicabimus. Inter ea M. Io. FRANC. WAGNERI *doctrinae de figuris, modis ac reductione syllogismorum distincta expositio*, Helmst. 1757. euoluatur.

CAPVT VII.

DE

SYLLOGISMIS MINVS ORDINARIIS
ITEMQVE CONSEVENTIIS
IMMEDIATIS.

§. 285.

HACTENVS de syllogismis actum, in quibus formae ordinariae habetur ratio. Cum vero in nonnullis syllogismis formam ordinariam occultari ab eademque recedi, deprehendamus; de iis quidem nunc exponemus.

H 3

§. 286.